

Georgia Kaufmann

De
kleermaakster
van Parijs

A.W. Bruna Uitgevers

1

Steen

1991

Is het al zo laat, *ma chère*? Straks ben ik niet op tijd. Bij hoge uitzondering ben ik vandaag uitgeput. Nee, het komt niet door het weer. New York is in november nooit inspirerend, zelfs op zijn best niet. Het komt ook niet doordat de wintercollecties dit jaar zo wijd en saai zijn. Ik kan gewoon geen passende outfit bedenken. Kijk niet zo verbaasd, *ma chère*. Ik mag dan weten wat je naar een diner in het Witte Huis draagt, of een modeshow, of directievergadering, maar dergelijke evenementen verbleken bij het belang van mijn afspraak van vanavond.

Blijf alsjeblieft, *ma chère*. Daar word ik rustig van. Bovendien is deze ontmoeting ook van invloed op jou. Ze kan ons leven veranderen. Maar eerst zijn er een paar dingen die ik moet uitzoeken. Laat die documenten alsjeblieft liggen. Dat is mijn testament, dat ik net heb doorgenomen. Ik ben pas drieënzestig en het staat niet in mijn vijfjarenplan om nu al dood te gaan, maar zoals je weet ben ik graag op alles voorbereid. Zoals ik net al zei is dit een belangrijke afspraak.

Je kent de voorgeschiedenis van dit huis toch, *hè*? Het enige wat we tijdens de herindelingsongemoed hebben ge-

laten was deze badkamer. Ik heb nooit een zakenman ontmoet die zo op de centen was. Mensen die hun fortuin zelf hebben vergaard doen meestal geen lichtzinnige uitgaven. Elke keus die ik maak wordt uiteraard ingegeven door stijl, maar vooral ook door mijn kennis van structuur, materialen en functionaliteit. Bij het ontwerpen van kleding, het inrichten van een kamer of wat dan ook is de materiaalkeuze het belangrijkste. Het is de kunst om de stoffen en materialen te doorgronden, hun sterke en zwakke punten te kennen. De keuzes die ik voor deze badkamer heb gemaakt roepen een bepaalde sfeer op.

Weet je wat het is? De hele badkamer is bekleed met marmer. Italiaans marmer natuurlijk, niet alleen omdat ik daarvandaan kom, maar omdat Indiaas marmer poreus is en zo slecht schoon te houden dat het, ondanks de ongevenaarde schoonheid ervan, niet praktisch is in een badkamer. Een goed ontwerp haalt schoonheid uit materiaalsoorten die geschikt zijn voor hun taak. Dit marmer is zowel waterdicht als fraai; zie je dat het net lijkt alsof het leeft, met die stroompjes roze, rood, grijs en wit die in elkaar overvloeien? Het heeft me veel moeite gekost om dit lichtroze Arabescato Orobico Rosso-marmer te vinden. Ik kan niet zeggen hoeveel natuursteenzaken ik heb bezocht en hoeveel platen ik heb bekeken voordat ik deze had gevonden. Later kon niets me ertoe overhalen om het naar boven te laten verplaatsen, met alle risico's van dien, dus hebben we de badkamer hier gehouden. Het is anders dan de grote slaapkamer boven; daarvoor had ik iets statigs en neutraals in gedachten. Het idee was om te tonen dat meneer James Mitchell geen ordinaire, opzichtige parvenu was, maar een beschaafd iemand. Carrera-marmer was uit den boze. Al dat wit in één ruimte? Dat zou zijn alsof je haute couture kocht vanwege het label in plaats van het

ontwerp, de snit en de stof. Mensen die dat doen hebben wel geld, maar geen smaak.

Ik klets te veel. Ik ben zo zenuwachtig dat ik misselijk word. Kom, waar had ik het ook alweer over? O ja, ik weet het weer: voor de badkamer boven heb ik Breccia Oniciata genomen. Een glanzend soort marmer met witte, roze en lila vlekken en vegen. Net zoals je de juiste natuursteen moet uitkiezen als betegeling en de juiste stof voor een jurk, moet je ook de juiste outfit kiezen voor een afspraak. Als ik naar een vergadering ga, moet ik eerst bedenken in hoeverre ik mijn gesprekspartner wil imponeren en in hoeverre verleiden. Als ik de aanwezigen bij binnenkomst wil imponeren met mijn zakelijke scherpzinnigheid en macht draag ik Dior of Yves Saint Laurent. Als ik hen wil overweldigen met mijn creatieve geest, kunstzinnige inslag en bekwaamheid als ontwerper kies ik iets uit mijn eigen Dumarais-kledinglijn. En als ik hen met mijn vrouwelijkheid wil bekoren, ervoor wil zorgen dat ze zich op hun gemak voelen voordat ik hen met mijn gewiekste zakelijk vernuft overrompel, kleed ik me in Chanel. Dat kan ik allemaal bewerkstelligen in de tijd die ik nodig heb om een ruimte te betreden en erdoorheen te lopen. Maar vanavond niet.

Dit is bespottelijk, ma chère. Heb je me ooit zo zien twijfelen over wat ik zal aantrekken? Ik heb mijn kleding nooit eerder buitensporig gevonden. Het probleem is dat ik bang en wanhopig ben. Ik moet de juiste indruk maken, maar ik weet niet waar ik moet beginnen. Normaal gesproken begin ik met de stof, ma chère, altijd de stof. Dat leerde ik bij het allereerste patroon dat ik uitknipte. Als je hetzelfde patroon in wol, zijde of katoen uitvoert, of dezelfde stof schuin op de draad of juist recht van draad knipt levert dat elke keer een ander kledingstuk op. De stof werkt op een onderbewust niveau mee. Katoen staat voor zomer, zomer staat

voor ontspanning. Linnen is vergelijkbaar, maar verfijnder: er is zelfvertrouwen voor nodig om je met kreukels te ver-tonen. Wol staat voor winter, knusheid en bescherming te-
gen de kou. Zijde is geschikt voor elk seizoen en duidt op
weelde en luxe. Wat betreft nylon en polyester... Tja, nylon
speelt een rol bij panty's, maar daar hoort het ook bij te
blijven.

Toen ik mijn ouderlijk huis verliet – een huis waar we
overigens geen douche hadden en we slechts eenmaal per
week in bad gingen, op zondag voor de kerk – had ik vrij-
wel niets bij me, afgezien van een versleten koffer met daar-
in twee outfits en wat ondergoed. Dat was de basis waarop
ik dit bestaan met hard werk en talent heb gebouwd. Ik ga
dus elke dag mijn badkamer in met de vraag: hoe moet ik
er vandaag uitzien? Wie ga ik ontmoeten? Wat wil ik berei-
ken? Voordat ik me aankleed, verzorg ik eerst mijn make-
up en mijn haar. Pas wanneer ik de perfecte look heb gecre-
eerd ben ik klaar om naar buiten te gaan en mijn beste
performance neer te zetten. Ik laat niets aan het toeval over.
Ik zou een uitmuntende padvindster zijn geweest.

Ik heb geluk. De combinatie van mijn aangeboren li-
chaamsbouw en de lessen over houding en postuur bete-
kent dat ik er in vrijwel alles goed uitzie. Ik kan niet anders;
zelfs in een spijkerbroek en T-shirt zie ik er elegant uit. Als
je stijlvol bent, ben je dat altijd, ongeacht wat je aanhebt.
Maar vanavond? Ik heb geen flauw idee wat geschikt is, wat
goed zal werken. Ik weet het gewoon niet.

Ik wil je een verhaal vertellen. Een lang verhaal. Mijn ver-
haal. Daarna weet ik pas wat ik moet aantrekken, hoe ik me
moet voorbereiden. Jij kunt me dan helpen.

Het is uiteraard allemaal begonnen met mijn moeder; alles
begint altijd met de ouders. Het heeft heel lang geduurd

voordat ik me realiseerde dat mensen ondanks al hun goede bedoelingen fouten maken, en dat de onbedoelde gevolgen van hun daden vaak een diepe indruk achterlaten bij een kind.

Het is geen fabeltje; we hadden in mijn jeugd echt heel weinig. Italië was in de jaren dertig een arm land en de bewoners van de Alpen hadden bijna geen geld. De meesten waren zelfvoorzienende boeren. Ski- en wandelvakanties waren iets uit de toekomst. Er was niet eens een speelgoedwinkel in Bressen, een marktplaatsje in de grote vallei die afdaalde naar Meran en Bozen, de grootste steden in Zuid-Tirol. Er was slechts een kleine selectie speelgoed achter in de kledingzaak. In Oberfals was al ons speelgoed van hout, uitgesneden door boeren op de lange winteravonden.

Toen ik acht was gaf mijn moeder me voor Kerstmis een beschilderde houten pop. Het ding was niet aangekleed maar in mijn kinderfantasie was ze geweldig. Ik speelde de hele tijd met haar en noemde haar Elisabeth, naar het Engelse prinsesje wier vader net koning was geworden. Ik kon al naaien en breien. Dat leerden we allemaal al op jonge leeftijd; niet voor de lol, maar als een praktische, noodzakelijke vaardigheid. Ik bewaarde stukjes van oude servetten, theedoeken en kleding, en als mijn moeder 's avonds mijn hulp niet nodig had in het *gasthaus*, maakte ik steek voor steek een hele verzameling kledingstukken voor mijn prinsessenpop. Tegenwoordig kan ik me maar moeilijk voorstellen dat dát mijn eerste stappen waren op het gebied van kledingontwerpen, maar in die tijd was ik bijzonder ingenomen met mijn creaties. Ik maakte een jurk met een kantten lijfje voor haar uit een oud sierkleedje. Van wit katoen naaide ik onderbroeken en een hemdje. Ik breide kousen, die niet wilden blijven zitten, en een vest. Toen het nieuws

over de aanstaande kroning van de vader van de prinses ons bereikte via de *Dolomitten*, de regionale krant, knipte ik een stuk van de sjaal, koninklijk blauw met piepkleine gele bloemetjes, die bij mijn dirndl hoorde en maakte voor mijn pop een lange ceremoniële mantel die over de vloer sleepte.

In het begin liet ik haar thuis, maar na verloop van tijd nam ik haar ook mee naar buiten, eerst naar de kerk en daarna in mijn schooltas naar school. Ze paste er net in: de punten van haar voeten staken aan één kant naar buiten. Maar ik vond dat een koningin onderwijs hoorde te krijgen. Een week na de kroning van de koning van Engeland in mei liet ik mijn vriendin Ingrid Stimpfl zien hoe prinses Elisabeth achter haar vader in de processie had gelopen. We vroegen ons af of we op een of andere manier een bont-rand voor haar mantel konden maken. Ingrids vader had een week eerder een konijn mee naar huis gebracht voor een stoofpot en ze dacht dat de vacht misschien als hermelijn kon dienen. Ik streek de sleep achter de prinses glad en luisterde met een half oor naar Ingrid. Opeens zweeg ze halverwege een zin. Ze staaarde over mijn schouder en haar gezicht verstarde. Ik draaide me om.

Rudi Ramoser had me van achteren beslopen. Hoewel hij pas dertien was, was hij al lang en stevig, gespierd als een boer. Hij was knap om te zien, met blond haar, blauwe ogen en een stoer loopje, dat mede voortkwam uit het feit dat zijn vader de rijkste man van het dorp was en de zwager van de burgemeester, *herr* Gruber.

‘*Du, gitsch!*’ riep Rudi naar me. ‘Wat heb jij daar nou?’ Hij kwam met een spottend gezicht een stap dichterbij.

‘Mijn pop,’ antwoordde ik. Ik keek naar hem op, niet van plan me te laten kennen; ik was aan pestkoppen gewend.

‘Moet dat een pop voorstellen?’ Hij grinnikte minachtend

en gluurde om zich heen om te zien of er iemand naar ons keek. ‘Dat is gewoon een stuk hout.’

Hij was groter dan ik en het was hem helemaal niet om de pop te doen; hij wilde mij gewoon pijn doen. Ik kende die blik uit mijn vaders ogen wanneer hij dronken was en had geleerd om bij hem uit de buurt te blijven. ‘Ze is van mij,’ zei ik. Ik deed toch een stapje achteruit. ‘Ik ben niet bang. Jij bent gewoon een *raudi*.’

‘Het is prinses Elisabeth.’ Ingrid Stimpfl was een lieve meid, maar niet al te slim.

‘Prinses Elisabeth.’ Hij bukte zich om haar te pakken, maar ik klemde haar stevig tegen mijn borst. ‘Laat kijken,’ zei hij grommend. Zijn vingers wurmden de mijne een voor een los en knepen er hard in.

Toen hij haar uit mijn greep had losgepeuterd, draaide hij zich om en liep weg. ‘Je hoort morgen van me wat ik wil hebben, als je haar tenminste terug wilt.’

Ingrid jammerde zacht. Mijn handen waren rood met witte striemen erin van de kracht waarmee hij ze van Elisabeth had losgetrokken. Ik beet op mijn lip. Ik weigerde me door hem aan het huilen te laten maken.

Mijn ouders hadden niet veel tijd voor ons. Mijn moeder runde het gasthaus Falsspitze, de enige kroeg en eetgelegenheid in Oberfals. Ze werkte keihard (een uitstekende instelling, die ze aan mij heeft doorgegeven). Zo losbandig als mijn vader was, zo verdraagzaam was zij. Als de kroeg open was, was ze bedrijvig maar aanspreekbaar. Maar iedereen wist dat je haar niet moest storen als ze aan het koken was. Dan leek ze zichzelf helemaal te verliezen in de rituelen en routine van snijden, raspen en roeren. Haar bewegingen hadden een meditatief ritme waar ik vroeger graag naar keek.

Toen ik die middag de keuken in rende, ademloos en in de war, was ze bezig met het maken van *knödel*. Al het oude brood van de vorige dag lag op een stapeltje voor haar en ze sneed het met snelle halen van het grote mes in haar hand in kleine stukjes voor de deegballetjes. Aan de hand van het kookstadium dat ze had bereikt kon je bijna aflezen hoe laat het was. Het moet net na drieën zijn geweest.

‘Mama.’ Mijn aarzelende stem probeerde haar te bereiken. Ik herinner me dat ik gevangen zat tussen mijn onrust over het verlies van de pop en mijn angst omdat ik haar stoorde.

Haar mes zwaaide naar boven en weer omlaag. Hak, hak. ‘Mama!’ riep ik, iets harder nu.

Ze keek op. Het mes sneed door het oude brood. ‘Ik ben bezig.’

Er sprongen tranen in mijn ogen. ‘Rudi Ramoser heeft prinses Elisabeth gestolen.’

‘Wie?’ vroeg ze na een lange, afwezige stilte.

‘De pop die jij me met Kerstmis hebt gegeven.’

Ze legde het mes neer en keek me aan. ‘Dan pak je haar terug.’

‘Maar mama, hij is dertien. Hij is groter dan ik.’

‘Rosa, het is maar een pop. Ik heb hier geen tijd voor.’ Ze pakte het mes weer op.

Toen ik de volgende dag uit school kwam, stond Rudi Ramoser me op te wachten. Hij leunde tegen de muur en stond met een paar andere jongens te praten, maar toen ik naar buiten kwam liet hij hen staan.

‘Wil je je pop terug, Gitsch?’ Zijn grote blauwe ogen stonden onschuldig, maar zijn stem klonk treiterend.

‘Ja,’ antwoordde ik, vastberaden om niet te laten merken dat ik bang was.

‘Zorg dan dat je om drie uur bij de brug bent.’

Het gasthaus stond midden in het dorp, en de weg naar Unterfals en Sankt Martin, die bij het marktplein begon, stak buiten het dorp de rivier de Fals over. Na schooltijd waren de straten verlaten: de kinderen moesten klusjes doen, de moeders maakten het avondeten klaar en de mannen waren nog aan het werk. Ik kende iedereen in elk huis waar ik langs kwam. Ik bekeek het fresco van Sint-Joris op het huis van de Koflers. Ze waren er heel trots op. Ik bedacht dat ik Ingrid of mijn zus Christl had moeten vragen om met me mee te gaan. Ik was warm gekleed in mijn muts, handschoenen, sjaal en dikke gebreide jas, maar toch rilde ik.

Ik hoorde Rudi en zijn vrienden al voordat ik bij de brug was. Ze stonden beneden op de oever van het riviertje, waarin het water erg hoog stond vanwege het smeltwater. Ze gooiden stenen naar de overkant. Aan het begin van het modderige pad dat naar beneden liep bleef ik staan en keek om me heen. Hij had Elisabeth niet in zijn handen en ze lag ook niet op de grond.

‘Waar is mijn pop?’ schreeuwde ik ontzet.

‘Daar.’ Hij wees omhoog. Hij had prinses Elisabeth aan een boomtak gebonden die over de oever hing.

‘Dat is te hoog. Daar kan ik niet bij.’ Ik vocht tegen mijn tranen.

‘Ik pak haar wel voor je,’ zei hij.

Ik staarde hem aan, maar hij bewoog zich niet. Het water dat over de rotsen raasde joeg een waas van fijne druppeltjes de lucht in die glinsterden in het zwakke lentezonnetje. Ik kneep mijn lippen op elkaar. Pestkoppen hebben geen respect voor watjes, dus ik moest sterk zijn.

‘Maar dan moet je eerst iets voor mij doen.’

De andere jongens waren opgehouden met stenen gooien en stonden nu om hem heen, als schapen bij elkaar gekro-

pen. Ik liep langzaam over het glibberige pad naar beneden. Hij was een kop groter dan de meeste andere jongens, en ik was de kleinste van allemaal.

‘Geef haar terug,’ zei ik fel.

‘Je moet haar terugverdienen,’ zei hij, zijn gezicht vertrokken in een gemeen lachje. Er lag sneeuw op de velden boven de boomgrens. We waren alleen en niemand kon ons zien.

Ik staarde hem aan, benieuwd wat hij van me wilde. Ik had heel weinig spullen en zeker niets wat een jongen zou willen hebben. Ik wist zeker dat hij niet las, dus het was hem beslist niet om mijn boeken te doen. ‘Hoe dan?’ vroeg ik na een tijdje.

‘Nou...’ Hij grijnsde naar zijn vrienden. ‘Doe je rok omhoog.’ De jongens lachten.

‘Wat?’

‘Omhoog met dat ding,’ herhaalde Rudi. ‘We willen het zien, *Gitschele*.’ Hij keek me doordringend aan en een paar van de andere jongens glimlachten, maar Michael Stimpfl, de neef van Ingrid, tuurde naar de grond. Op school kledde we ons voor de gymles altijd tot op ons ondergoed uit, maar dit voelde anders. Waarom wist ik niet. Maar ik kon geen echte reden bedenken om te weigeren. Zijn blauwe ogen boorden zich brandend in me. Ik zei tegen mezelf dat ze op school allemaal wel onderbroeken zoals die van mij hadden gezien en ik wilde Elisabeth terug hebben, dus ik tilde mijn rok op. De jongens begonnen allemaal te schaterlachen en ik merkte dat ik knalrood werd. Om mijn schaamte te verbergen liet ik de wollen rok vallen en de stof schikte zich weer tegen mijn bovenbenen.

‘Geef me nu de pop terug,’ zei ik smekend.

‘Ik ben nog niet klaar,’ antwoordde hij spottend. ‘Ik had niet gezegd dat je al klaar was. Til je rok nog een keer op en laat deze keer je onderbroek zakken.’

Ik keek hem aan. Dat deden we bij gym nooit. Zelfs niet als meisjes onder elkaar. Als we naar de wc gingen, was er een deur om je achter te verstoppen. Ik was ervan overtuigd dat het verkeerd was, zondig zelfs. Het was dom van me geweest om aan zijn eerste eis te voldoen, want zoals iedere pestkop had hij geen enkele reden om nu te stoppen.

‘Nee,’ zei ik. Ik maakte me zo lang mogelijk, om groter te lijken dan ik was. ‘Ik heb gedaan wat je vroeg, dus geef me nu mijn pop terug.’

‘Die krijg je pas wanneer je hebt gedaan wat ik zeg.’ Hij kwam naar me toe en probeerde me beet te pakken.

Ik deinsde achteruit en gleed uit op de gladde, natte rotsgrond onder mijn voeten. Zijn hand sloot zich als een pincet om mijn arm en sleurde me overeind. Ik griste een losse steen van de grond, draaide me om in zijn greep en sloeg hem zo hard ik kon. Er spoot bloed uit zijn gezicht en hij liet me krijsend los.

Ik viel op de grond, maar klauterde snel overeind, klom de helling op en zette het op een lopen. Ik rende door tot ik bij de bakkerij van de Ramosers was. Toen ik naar binnen wilde gaan kwam de burgemeester, Rudi’s oom, een deftige, zelfvoldane man, net de winkel uit. Ik glipte langs hem naar binnen en bleef abrupt staan, overweldigd door de weë, zoete, gistachtige geur. Herr Ramoser, Rudi’s vader, keek me over de toonbank aan. Mijn jurk was vies, mijn knieën zaten vol schrammen en bloed, en mijn gezicht was vlekkelig van de tranen.

‘Rudi heeft mijn pop gestolen,’ riep ik. ‘Prinses Elisabeth. Hij liet me... en hij wilde haar nog steeds niet teruggeven, dus toen heb ik hem met een steen geslagen. Ik denk dat ik hem heb vermoord.’

Herr Ramoser staarde me met een geschokte blik in zijn blauwe ogen aan.

‘Wat zei ze?’ vroeg herr *bürgermeister* Gruber achter me. ‘Heeft ze Rudi vermoord?’

‘Ik wilde alleen mijn pop maar terug,’ probeerde ik uit te leggen.

‘Wat heb je mijn zoon aangedaan?’ bulderde herr Ramoser.

‘Ze heeft helemaal niets gedaan,’ zei Michael Stimpfl, die zich nu langs de burgemeester naar binnen wong. ‘Het was Rudi’s eigen schuld. Hij wilde dingen met haar doen. Ze is pas acht. Het is gewoon fout.’ Hij deed een stap in mijn richting en haalde prinses Elisabeth uit zijn zak. ‘Hier, pak aan,’ zei hij.

Ik graaide prinses Elisabeth uit zijn handen en drukte haar tegen mijn borst. Haar kleertjes waren nat en gescheurd, en ik zag dat het stiksel losliet. Er welde een hevige snik op uit mijn keel.

Toen ik thuiskwam, drong het pas tot me door dat ik de steen nog altijd in mijn hand had. Ik hield hem op in het licht om hem te bekijken. Oberfals stond op een slechte, dunne aardlaag die van de rots eronder weg leek te glijden. Inmiddels weet ik dat het schist is. Het bestaat uit miljoenen platte stukjes mica, net plastic fiches, met daartussen laagjes kwarts en veldspaat en korreltjes granaat. Schist is niet hard, zoals de kalksteen waar marmer van is gemaakt, maar zacht en schilferig. In die tijd vond ik het leuk om stukjes mica met mijn nagels van elkaar te peuteren.

Het was puur toeval dat er in het stuk dat ik had gegrepen een groot stuk rode granaat zat. Als de steen alleen van mica was geweest zou hij van Rudi’s gezicht zijn geschampt en zou hij me weer te pakken hebben gekregen. Nu zou Rudi altijd een litteken op zijn linkerslaap hebben van de donkerrode brok die ik daarin had geboord. Alles draait om keuzes; zelfs een steen kan je goed dienen, als hij maar geschikt is voor het doel.